Jerzy Krawczyk

Źródło: http://konferencja.bg.agh.edu.pl/

BIBLIOTEKI AKADEMII GÓRNICZO-HUTNICZEJ

w stulecie uczelni

Powołana do życia w październiku 1919 r. Akademia Górnicza (AG) nie miała swojej siedziby. Zajęcia studentów bezdomnej uczelni odbywały się w wynajmowanych od miasta i Uniwersytetu Jagiellońskiego pomieszczeniach. Na szczęście studentów nie było jeszcze zbyt wielu, na rok akademicki 1919/20 przyjęto ich osiemdziesięciu, podobnie na rok następny. Poza tym studenci już w pierwszym roku działalności uczelni powołali swoją organizację – Koło Słuchaczów AG[1] – i urządzili własnymi siłami czytelnię z księgozbiorem. Po przejęciu w następnych latach bibliotek Czytelni Polskiej Akademików Górniczych w Leoben oraz Czytelni Polskiej w Przybramie zbiory Czytelni Słuchaczów w 1923 r. liczyły już 5 tys. tomów o treści naukowej i beletrystycznej, przy czym literatura naukowa była głównie w języku niemieckim. W tej sytuacji zorganizowanie biblioteki uczelnianej nie było zadaniem najważniejszym. Zgodnie jednak z *Ustawą o szkołach akademickich* z 13 lipca 1920 r., a do nich zaliczono i Akademię Górniczą, uczelnia taka musiała posiadać własną bibliotekę. Zmusiło to władze Uczelni do powołania trzyosobowej Senackiej Komisji Bibliotecznej, która doprowadziła do zorganizowania biblioteki i zatrudnienia, od 1 stycznia 1922 r. wykwalifikowanej bibliotekarki. Tą pierwszą bibliotekarką była Maria Kuszowa.

OKRES MIĘDZYWOJENNY

Wspomniana *Ustawa o szkołach akademickich* z 13 lipca 1920 (Dz.U. poz. 494) stwierdzała w art. 74 *Urzędnicy bibljoteki z kwalifikacjami bibliotekarskimi mianowani są przez Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego na wniosek dyrektora bibljoteki, poparty przez senat. Warunkiem mianowania urzędnika w bibljotece uniwersyteckiej jest wykazanie się poza wymaganiami ogólnemi dla urzędników państwowych świadectwem ze złożonego z postępem dobrym egzaminu państwowego ze studjów bibljotekarskich.* Biblioteka AG wprawdzie nie była biblioteką uniwersytecką i zatrudnione tam osoby nie musiały wykazywać się kwalifikacjami bibliotekarskimi, ale Maria Kuszowa uzupełniała jednak swoją wiedzę zawodową i w marcu 1922 r. poddała się egzaminowi z bibliotekoznawstwa po dwuletnim kursie na Uniwersytecie Jagiellońskim, uprawniającym do objęcia posady bibliotekarza w wyższych uczel-

niach. Egzamin przeprowadził – a wcześniej kurs zorganizował – dr Spiridion Wukadinović (1870-1938), profesor germanistyki UJ[2].

W 1923 r. zatrudniono dodatkowo Annę Langie jako „pomoc biblioteczną", a w grudniu 1928 r. ponadto Zofię Grüner. Obie te posady utrzymywane były z opłat studentów za korzystanie z Biblioteki. Utworzenie biblioteki, a potem wzmocnienie kadrowe było niezbędne, bowiem w 1922 r. utworzono drugi wydział Akademii – hutniczy i liczba studentów systematycznie wzrastała. Kierownikiem Biblioteki przez cały okres międzywojenny był profesor geodezji – Oskar Nowotny. Biblioteka początkowo czynna tylko po południu w godz. 13:00-19:00, od 1924 r. otwarta była w poniedziałki i czwartki również przed południem. Od roku akademickiego 1926/27 Biblioteka była czynna już 10 godzin dziennie według rozkładu: od godz. 9:00 do 14:00 i od 15:00 do 20:00 bez dyżurów popołudniowych w czwartki i soboty, a w czasie wakacji była czynna jedynie przed południem.

Początkowo Biblioteka mieściła się przy ul. Loretańskiej 18, w 1924 r. przeniesiono ją do budynku przy ul. Smoleńsk 7, a w 1929 r. otrzymała pomieszczenia w nowo wybudowanym własnym gmachu AG przy al. Mickiewicza 30. W protokole z posiedzenia Komisji Bibliotecznej z 30 maja 1930 r. czytamy: (...) *Ponieważ gmach przy ulicy Smoleńskiej musiał być opróżniony, biblioteka przeniosła się dnia 1 X 1929. (...) Książki i akta spakowało się do 95 skrzyń, które musiało się rozpakować w nowym gmachu, co wszystko zrobiło się własnemi siłami zajętymi w bibliotece. Mimo to była biblioteka przez cały czas czynna, z wyjątkiem czytelni, która była przez 10 dni zamknięta*[3].

Wprawdzie Maria Kuszowa, ze względu na zły stan zdrowia, odeszła z pracy 31 października 1932 r., pozostawiła jednak wykwalifikowany personel – Annę Langie i Zofię Grüner.

Księgozbiór, gromadzony drogą zakupów, ale przede wszystkim przez dary i wymianę, wg stanu na 31 maja 1938 r. liczył 17 194 pozycji, w tym 8046 tomów książek, 3297 broszur i 4931 woluminów czasopism oraz 919 map i 1 tekst do map[4].

W AG księgozbiory podręczne tworzono też w katedrach i zakładach naukowych. Nie mamy zbyt wielu danych o wielkości tych księgozbiorów, ale przykładowo podajmy, że Zakład Górnictwa i Przeróbki Mechanicznej w 1938 r. dysponował dwoma zbiorami: Zakładu Górnictwa I z 949 dziełami i rocznikami czasopism oraz Zakładu Przeróbki Mechanicznej z 210 dziełami. Z kolei Zakład Maszynoznawstwa w bibliotece podręcznej miał 683 książki i 81 roczników czasopism a Zakład Wiertnictwa i Górnictwa Naftowego – 662 książki i broszury, 283 egzemplarze czasopism oraz 54 katalogi[5]. Wszystkie księgozbiory podręczne katedr i zakładów liczyły w 1939 r. około 13 tys. tomów.

WOJNA

Wybuch II wojny światowej przerwał prężną działalność Uczelni i Biblioteki. Gmach Akademii Górniczej został zajęty na siedzibę władz Generalnego Gubernatorstwa. Niemcy opróżniali gmach z niepotrzebnego im sprzętu laboratoryjnego, mebli, zbioru geologicznego. Dotychczasowy kierownik biblioteki, prof. Oskar Nowotny – czując się nadal odpowiedzialnym za powierzone mu mienie – wyjednał u władz okupacyjnych możliwość przewiezienia księgozbioru Biblioteki Głównej do gmachu Biblioteki Jagiellońskiej. Tak wspominała tę przeprowadzkę A. Langie: *W grudniu 1939 r., powiadomiona przez przedwojennego kierownika biblioteki Akademii Górniczej, że uzyskał pozwolenie od Niemców na przewiezienie książek biblioteki głównej AG, jak również i książek bibliotek zakładowych do nowego gmachu Biblioteki Jagiellońskiej, zajęłam się przewiezieniem i uporządkowaniem książek, chroniąc je w ten sposób od zaginięcia i zniszczenia*[6]. W Bibliotece Jagiellońskiej zbiory Biblioteki Głównej AG, jako wyodrębniona kolekcja, wchodziły w skład tzw. Staatsbibliothek utworzonej przez władze okupacyjne na bazie księgozbiorów Polskiej Akademii Umiejętności, Akademii Sztuk Pięknych, Akademii Handlowej, prywatnego księgozbioru hr. Potockich z krakowskiego pałacu Pod Baranami i z Krzeszowic oraz hr. Badenich z Radziechowa[7]. Przez cały okres okupacji na swoim miejscu pozostały zbiory bibliotek zakładowych Wydziału Hutniczego, mieszczącego się w budynku na Krzemionkach, gdzie w 1940 r. zorganizowano – za zgodą okupanta – średnią Państwową Szkołę Techniczną Górniczo-Hutniczo-Mierniczą.

OKRES POWOJENNY

Po zakończeniu wojny, na inauguracji roku akademickiego 16 kwietnia 1945 r., rektor AG, prof. W. Goetel tak charakteryzował w swoim przemówieniu stan bibliotek w uczelni:

Wielkim zagadnieniem jest odbudowa naszej biblioteki centralnej i bibliotek zakładowych. Tu ocaliliśmy więcej, aniżeli w laboratoriach, i mamy obecnie, po spaleniu biblioteki Politechniki Warszawskiej, najpoważniejszy zbiór książek technicznych w Polsce. Ale luki

są olbrzymie, całkowity brak jest wydawnictw przede wszystkim tak ważnych amerykańskich, które wychodziły podczas wojny. Izolacja, która dzieliła nas od Związku Radzieckiego przed wojną, wywołała też dotkliwy brak wydawnictw technicznych radzieckich, gdzie technika tak wysoko stoi. Będziemy starali się te luki wszelkimi siłami uzupełnić[8].

Zbiory Biblioteki Głównej powróciły z Biblioteki Jagiellońskiej do dawnych pomieszczeń w odrestaurowanym gmachu głównym w lipcu 1945 r. W wyniku dwóch przeprowadzek oraz wypożyczeń wojennych straty w księgozbiorze wyniosły prawie 25%. Organizacja Biblioteki nie uległa zmianie. Działała nadal Komisja Biblioteczna, a jej przewodniczący, jeden z profesorów AG[9], sprawował funkcję kierownika Biblioteki. Pierwszym powojennym kierownikiem był prof. Władysław Łoskiewicz, a następnie, od 1947 r. – prof. Stanisław Jaskólski. Bibliotekę obsługiwały nadal Anna Langie i Zofia Grüner.

Przełomowy w działalności Biblioteki był rok 1949, kiedy to na stanowisko jej kierownika powołano zawodowego bibliotekarza – Władysława Piaseckiego, człowieka, który na długie lata wytyczył główne kierunki rozwoju tej placówki. W strukturze Uczelni Biblioteka została usytuowana w grupie zakładów międzywydziałowych i przez wiele lat posiadała dopełnienie nazwy – Zakład Naukowy Międzywydziałowy. Powiększała się systematycznie kadra bibliotekarzy; o ile w 1947 r. było ich czterech, to w roku 1953/54 już dziewięciu, w tym ośmiu posiadało dyplom ukończenia studiów wyższych. Kilka lat później, w roku 1957, bibliotekarzy było już piętnastu, ponadto zatrudniano dwóch magazynierów bibliotecznych. Było to związane z szybkim rozwojem samej uczelni; podczas gdy w roku 1949/50 kształciła 1898 studentów to w roku 1957 już 4224, w tym 126 obcokrajowców[10].

Rozwijająca się Biblioteka Główna potrzebowała sprawnego zarządzania. W związku z tym w 1957 r. do pomocy dyrektorowi Piaseckiemu ministerstwo przydzieliło stanowisko zastępcy, które objął dr Marian Górkiewicz. Doceniono w ten sposób działalność Biblioteki Głównej i jej znaczenie dla Uczelni. Dał temu wyraz jej ówczesny rektor, prof. dr inż. Witold Budryk, tak charakteryzując Bibliotekę w swym dorocznym sprawozdaniu: *Jej zasoby przekroczyły już 100 tys. jednostek, co ją uczyniło największą biblioteką techniczną w Polsce. Biblioteka prenumeruje 800 czasopism (z czego 700 zagranicznych) i sprowadza rocznie ok. 1.200 dzieł zagranicznych. (...) Temu rozwojowi nie może sprostać lokal Biblioteki, który od czasów przedwojennych wzrósł niespełna dwukrotnie, podczas gdy liczba studentów wzrosła około 15-krotnie i dlatego zaledwie 1% studentów znajduje dla siebie miejsce w czytelni*"[11].

Stopniowo zwiększano jednak powierzchnię zajmowaną przez Bibliotekę – do 1953 r. było to około 450 m² a w 1957 r. już 611 m², z czego na czytelnie i miejsca mogące do tego służyć przypadało 260 m², a na magazyny książek i czasopism – 232 m². Do 1962 r. powiększono powierzchnię Biblioteki do 750 m², co pozwoliło na rozszerzenie jej funkcji przede wszystkim o działalność informacyjną oraz na zwiększenie liczby czytelń do czterech (ogólna, czasopism, oddziału informacji naukowej, zbiorów specjalnych). Mimo niekorzystnych warunków lokalowych Biblioteka dysponowała wówczas nowoczesnym warsztatem informacyjnym. Jako jedyna w Polsce już w 1956 r. posiadała prowadzoną na bieżąco pełną kartotekę dokumentacyjną, usystematyzowaną wg Uniwersalnej Klasyfikacji Dziesiętnej a opracowywaną przez Centralny Instytut Informacji Naukowej, Technicznej i Ekonomicznej (CIINTE) w Warszawie. Biblioteka prenumerowała też wydawnictwo abstraktowe „Science Abstracts" oraz jedno z najstarszych wydawnictw abstraktowych – „Chemical Abstracts" (roczniki od 1913 r.). Docenione to zostało przez Ministerstwo Szkolnictwa Wyższego, które w 1956 r. zarządziło odbycie praktyk międzybibliotecznych dla bibliotekarzy ze szkół wyższych w Bibliotece Głównej AGH.

Już w latach pięćdziesiątych ubiegłego wieku dostrzeżono potrzebę szkolenia studentów w zakresie przysposobienia bibliotecznego. Rozpoczęte ostatecznie w roku akademickim 1958/59 zajęcia prowadzone są do chwili obecnej. Początkowo obowiązkowe, od roku akademickiego 1995/96, ze względu na zwiększoną liczbę przyjętych na I rok studentów, szkolenie prowadzone jest fakultatywnie. Niezależnie od prowadzenia szkoleń dla studentów pierwszych lat studiów, wstępnie przygotowujących do korzystania z usług Biblioteki, rozpoczęto organizowanie również zajęć z zakresu informacji naukowej i metodyki poszukiwań bibliograficznych. Pracownicy Biblioteki rozpoczęli prowadzenie takich zajęć w roku akademickim 1961/62. W latach 70. ubiegłego stulecia niektóre wydziały wprowadziły do programu studiów przedmiot „Informacja naukowa" w wymiarze 6 godzin (2 godziny wykładu i 4 godziny ćwiczeń). Obecnie pracownicy Biblioteki Głównej prowadzą przedmiot „Specjalistyczne źródła informacji" w wymiarze 4 godzin jednorazowo. Przedmiot umieszczony jest w Uczelnianej Bazie Przedmio-

tów Obieralnych AGH i przypisany mu jest 1 punkt ETCS. Ponadto, od 1963 r., Biblioteka Główna prowadzi praktyki dla studentów bibliotekoznawstwa z różnych ośrodków akademickich w kraju.

Dla dobrego funkcjonowania Biblioteki Głównej coraz większego znaczenia nabierało posiadanie własnej nowoczesnej siedziby. Po wieloletnich zabiegach, 3 maja 1966 r. nastąpiło uroczyste oddanie do użytku własnego budynku Biblioteki Głównej, pierwszej w Polsce wybudowanej po II wojnie światowej, nowoczesnej biblioteki o konstrukcji modularnej.Zastosowanie takiego rozwiązania pozwala na swobodne kształtowanie i zagospodarowanie przestrzeni wewnątrz budynku i stosunkowo łatwe dostosowywanie jej do zmieniających się potrzeb i sposobu obsługi użytkowników. Z tej możliwości skorzystano później dwukrotnie w historii budynku zmieniając funkcje i przeznaczenie przestrzeni na poszczególnych piętrach. Nie podlegało zmianie jedynie usytuowanie klatek schodowych, pionów wodno-kanalizacyjnych i szybów wind. Mając nowoczesną siedzibę Biblioteka Główna była przygotowana na przyjęcie wzrastającej z roku na rok liczby użytkowników. Podczas gdy w roku 1965/66 studiowało 10 263 osób[12], to kilka lat później – w roku 1969/70 – już 14 386[13]. Powiększała się systematycznie liczeba kadry bibliotekarzy. Pod koniec lat 60. XX w. w Bibliotece Głównej zatrudnionych było 53 bibliotekarzy.

Pewien regres w liczbie obsłużonych czytelników i liczbie wypożyczeń nastąpił na przełomie lat 80. i 90., kiedy to limit przyjęć kandydatów na studia na AGH został drastycznie obniżony. Po roku 1990 nastąpił ponowny wzrost liczby studentów w AGH, a tym samym zwiększała się liczba użytkowników Biblioteki. W roku 2007/08 Biblioteka działała na rzecz 21 tys. studentów studiów stacjonarnych i 9,5 tys. – niestacjonarnych oraz ponad 2 tys. nauczycieli akademickich. Do obsługi tych grup użytkowników zatrudnionych było wówczas ponad 70 pracowników działalności podstawowej (w tym 5 bibliotekarzy dyplomowanych).

Biblioteka Główna AGH była jedną z pierwszych bibliotek w Polsce, w której podejmowano próby automatyzacji prac bibliotecznych i z zakresu informacji naukowej. Już w 1972 r. powołano przy Oddziale Informacji Naukowej Pracownię Automatyzacji z zadaniem opracowania założeń automatyzacji procesów bibliotecznych. Pierwsze próby automatyzacji wypożyczeń książek zostały przerwane z przyczyn technicznych. Następne poczynania odnosiły się do eksploatacji zautomatyzowanego systemu informacyjno-wyszukiwawczego WINT Instytutu Metalurgii Żelaza w Gliwicach a wdrożonego w Bibliotece w 1976 r. W 1983 r. Pracownię Automatyzacji rozwiązano. W 1992 r. kilka bibliotek, w tym BG AGH, zakupiło zintegrowany system biblioteczny VTLS a w 1994 r. powstało lokalne konsorcjum instytucji eksploatujących VTLS, czyli Krakowski Zespół Biblioteczny (KZB), w skład którego weszło 14 krakowskich instytucji naukowych. Od początku koordynatorem przedsięwzięć realizowanych przez KZB była BG AGH. Przez kilka lat Biblioteka Główna aktywnie uczestniczyła również w pracach nad założeniami do powstania narodowego katalogu centralnego, który uruchomiony został w 2002 r. pod nazwą NUKAT.

Po drugiej wojnie światowej rozwijały się też biblioteki na wydziałach; w 1956 r. funkcjonowało 68 bibliotek katedralnych i zakładowych, które łącznie dysponowały zbiorami obejmującymi 82 308 wol. książek i 3606 jednostek inwentarzowych zbiorów specjalnych[14]. Zasadniczy przełom w funkcjonowaniu bibliotek na wydziałach nastąpił w 1968 r., kiedy to wprowadzono w ramach wydziałów nową strukturę organizacyjną, czyli instytuty. W miejsce bibliotek katedralnych i zakładowych powołano wówczas 44 biblioteki instytutowe, przy okazji porządkując księgozbiory. Gdy w 1990 r. zlikwidowano instytuty jako strukturę pośrednią na wydziałach, część bibliotek zorganizowano jako wydziałowe, a na niektórych wydziałach odtworzono z powrotem biblioteki katedralne. Obecnie sieć składa się z 14 bibliotek wydziałowych, 7 bibliotek katedralnych na dwóch wydziałach oraz 3 bibliotek jednostek pozawydziałowych: Studium Języków Obcych, Muzeum AGH i Centrum e-Learningu. Według stanu na koniec 2018 r. biblioteki te liczyły łącznie 336 656 jednostek obliczeniowych, w tym 267 141 wol. książek.

Trzeba tu podkreślić, że biblioteki wydziałowe biorą udział w tworzeniu wspólnego katalogu komputerowego AGH, jednak stopień współpracy z Biblioteką Główną jest różny. Siedem bibliotek wydziałowych samodzielnie opracowuje zbiory i wprowadza opisy bezpośrednio do katalogu centralnego NUKAT a BG opracowuje je przedmiotowo. Sześć bibliotek wydziałowych nie opracowuje swoich zbiorów samodzielnie lecz dostarcza do Oddziału Opracowania Zbiorów BG książki oraz komplet danych do opracowania rekordu egzemplarza (sygnatura, cena, zakres udostępniania). Biblioteki trzech wydziałów oraz trzech jednostek pozawydziałowych nie biorą udziału w tworzeniu wspólnego katalogu. Zaawansowana integracja z systemem bibliotecznym BG jest tylko w jednej

bibliotece wydziałowej – Wydziału Zarządzania z modułem wypożyczania, ale bez możliwości elektronicznego zamawiania książek. Konto biblioteczne jest jedno, wspólne dla Biblioteki Głównej i Biblioteki Wydziału Zarządzania. Wydaje się, że – w perspektywie kilku następnych lat – biblioteki wydziałowe powinny zostać przekształcone w jednostki międzywydziałowe grupujące księgozbiory pokrewnych wydziałów lub biblioteki dziedzinowe np. Międzywydziałowa Biblioteka Nauk o Ziemi i Górnictwa, Biblioteka Informatyki i Telekomunikacji.

Należy tu dodać, że do 30 września 1992 r. bibliotekarze pracujący na wydziałach podlegali organizacyjnie i merytorycznie dyrektorowi Biblioteki Głównej. Obecnie są oni pracownikami wydziałów, a Biblioteka Główna sprawuje jedynie merytoryczną opiekę nad ich pracą.

My wróćmy do naszej opowieści o Bibliotece Głównej. Wybudowany w latach 60. XX w. budynek Biblioteki, dla mającej coraz więcej studentów uczelni, okazał się po kilkunastu latach za ciasny, a i jego stan techniczny pogarszał się. Ostatecznie w latach 1996-1999 przeprowadzono remont pomieszczeń Biblioteki powiększając powierzchnie czytelń specjalistycznych i zmieniając układ funkcjonalny podstawowych agend bibliotecznych; pomieszczenia katalogów i wypożyczalni dla pracowników, mieszczące się dotąd na I piętrze, przeniesiono na parter, w pobliże wypożyczalni dla studentów. Tym samym takie usługi biblioteczne jak informacja katalogowa, zamawianie książek i czasopism oraz wypożyczanie zostały skoncentrowane na jednym obszarze, możliwie najbliżej wejścia głównego do Biblioteki. Doprowadziło to także do uspokojenia ruchu na piętrach, gdzie zlokalizowano czytelnie. Remont ten pozostawiał nadal nierozwiązaną sprawę modernizacji elewacji i położenia nowego stropodachu, a także braku powierzchni magazynowych.

Niezależnie od wykonanych remontów – począwszy od 1999 r. – Uczelnia prowadziła działania związane z uzyskaniem pozwolenia na rozbudowę budynku Biblioteki. Ostatecznie w 2010 r. rozpoczęto modernizację południowej (głównej) elewacji budynku wraz z nowym podjazdem i schodami wejściowymi oraz stropodachu. W następnym roku zmodernizowano wschodnią i zachodnią elewację. Podjęto też decyzję o dobudowaniu w następnym etapie od strony północnej segmentu o szerokości około 7 m i remoncie kapitalnym starej części biblioteki, by zwiększyć powierzchnię magazynową, ale też przystosować budynek do przepisów przeciwpożarowych i potrzeb osób niepełnosprawnych. Modernizacja budynku i dobudowa segmentu sprawiły, że Biblioteka Główna AGH znowu jest jedną z najnowocześniejszych bibliotek w kraju, na miarę XXI w. Ostatecznie od lutego 2014 r. Biblioteka zaczęła działać w pełnym zakresie w klimatyzowanych pomieszczeniach. Uroczystego otwarcia dokonały władze uczelni w marcu 2014 r. Po rozbudowie powierzchnia użytkowa Biblioteki wynosi około 6100 m^2. W wyniku rozbudowy i modernizacji nastąpiły istotne zmiany w zakresie obsługi użytkowników oraz organizacji dostępu do części zbiorów. Funkcjonujące dotąd jako oddzielne wypożyczalnie dla studentów i pracowników połączono w jedną wspólną a przez utworzenie tzw. Strefy Wolnego Dostępu i zgromadzenie tam około 60 tys. podręczników (tzw. wieloegzemplarzówki) z możliwością samodzielnych wypożyczeń poprzez urządzenia samoobsługowe (tzw. selfchecki), znacznie przyspieszyło zaopatrywanie się studentów w najpotrzebniejsze skrypty na początku roku akademickiego. Ułatwieniem dla użytkowników było połączenie czytelń: czasopism i ogólnej w jedną dużą, dwupoziomową Czytelnię Główną, gdzie prezentowane są wszystkie bieżące tytuły prenumerowanych przez bibliotekę drukowanych czasopism polskich i zagranicznych[15] oraz około 6 tys. egzemplarzy podstawowych podręczników, a na antresoli znalazło się miejsce na cztery zamykane pomieszczenia (boksy) do indywidualnej pracy naukowej. Funkcjonujące dotąd oddzielnie czytelnie: kartograficzną oraz norm i patentów połączono w dużą Czytelnię Norm, Patentów i Zbiorów Kartograficznych. Ta ostatnia czytelnia funkcjonuje w ramach Oddziału Zbiorów Specjalnych, gdzie ponadto działają prężnie: Ośrodek Informacji Patentowej (PATLIB) i Punkt Informacji Normalizacyjnej (PIN). Powiększono także, zlokalizowaną na parterze, Czytelnię Książek Własnych, która okazjonalnie może również pełnić rolę sali konferencyjnej dysponując własnym systemem audiowizualnym (system nagłośnienia i 6 wielkowymiarowych telewizorów), a także z zainstalowaną pętlą induktofoniczną (indukcyjną) wspomagającą odbiór dźwięków przez osoby niedosłyszące. W Czytelni tej zamontowano mobilną ściankę działową pozwalającą na podzielenie pomieszczenia na dwie niezależne sale. Dla celów dydaktyki, realizowanej przez pracowników BG, powstała wreszcie niewielka sala seminaryjna (laboratorium komputerowe). Cały gmach został przystosowany do obowiązujących przepisów

przeciwpożarowych. Zastosowano też wiele rozwiązań ułatwiających korzystanie z Biblioteki osobom niepełnosprawnym (tabliczki z objaśnieniami w języku Braile'a, nowy podjazd do budynku, „mówiąca" winda, stoliki z podnoszonymi elektrycznie blatami). Zaowocowało to przyznaniem pawilonowi Biblioteki wyróżnienia Urzędu Rady Miasta w konkursie „Kraków bez barier 2013" w kategorii „budynki użyteczności publicznej".

Niezależnie od najważniejszego wydarzenia ostatniego dziesięciolecia, czyli rozbudowy budynku Biblioteki Głównej, zainicjowano kilka innych przedsięwzięć. W AGH od 2001 r. budowana była biblioteka cyfrowa, choć pierwszy zdigitalizowany tekst (skrypt uczelniany) Biblioteka Główna udostępniła w internecie już w 1999 r. Od 2006 r. w Akademickiej Bibliotece Cyfrowej – AGH (ABC AGH) zaczęto rejestrować rozprawy doktorskie, których obrona odbyła się w AGH, a od 2007 r., artykuły z uczelnianych czasopism naukowych AGH. W bazie znalazły się także inne typy dokumentów. Wszystkie one są sukcesywnie przenoszone do Repozytorium AGH. Prace nad projektem repozytorium instytucjonalnego rozpoczęto pod koniec 2013 r., przy istotnym udziale dyrekcji i pracowników Biblioteki Głównej, a którego zadaniem jest rejestracja pełnych tekstów prac dyplomowych (licencjackich, inżynierskich, magisterskich), rozpraw doktorskich, publikacji pracowników, dokumentów administracyjnych itp. W 2015 r. pracownicy BG rozpoczęli wprowadzanie do Repozytorium AGH prac dyplomowych z poszczególnych wydziałów (metadane oraz pliki z pisemnymi pracami dyplomowymi). Prace dyplomowe zgromadzone w Repozytorium AGH są następnie przesyłane do Ogólnopolskiego Repozytorium Prac Dyplomowych. Projekt jest realizowany przy współpracy z Uczelnianym Centrum Informatyki AGH. Równolegle – w ramach projektu Repozytorium AGH – realizowany jest pod-projekt „Historia AGH". Wykorzystano w nim zasoby lokalnych baz, od wielu lat tworzonych przez Bibliotekę Główną: BIOGRAM i DHC. Baza BIOGRAM (wcześniej w formie tradycyjnej kartoteki) początkowo obejmowała bibliografię osobową dotyczącą wszystkich znaczących postaci Uczelni. Później zaczęto do niej wprowadzać także notki o osobach, o których pojawiały się wzmianki w różnych źródłach. Kilka lat później zaczęto tworzyć bazę rejestrującą doktoraty honorowe nadawane przez AGH (baza DHC). Zmiana oprogramowania (przejście z ISIS-a na Wiki), scalenie baz, dodanie portretów, uzupełnienie o źródła było podstawą do utworzenia portalu „Historia AGH". W portalu zgromadzono także kilkanaście nagrań tzw. historii mówionej ze wspomnieniami co znamienitszych profesorów naszej uczelni, m.in. prof. Z. Orman, rektorów: R. Tadeusiewicza, A. Tajdusia czy T. Słomki.

Jednym ze szczegółowych zadań statutowych Biblioteki Głównej jest rejestrowanie dorobku naukowego pracowników uczelni. Wydawana od wielu lat w formie drukowanej „Bibliografia Publikacji Pracowników AGH" (BPP) od 1999 r. dostępna jest online. Uzupełniana przez pracowników BG baza, dzięki odpowiednim funkcjonalnościom, pozwala na przygotowywanie na bieżąco wszelkich zestawień i statystyk na potrzeby władz Uczelni, wydziałów i rad dyscyplin, a także poszczególnych pracowników naukowych.

W 2015 r., na prośbę rektora AGH, przeniesiono do gmachu BG Bibliotekę Pracowniczą i włączono, jako wydzieloną inwentarzowo kolekcję, do zbiorów naszej Biblioteki a w październiku 2015 r. rozpoczęto udostępnianie w Strefie Wolnego Dostępu około 12 tys. książek beletrystycznych. Zgodnie z zawartym porozumieniem zakup książek do Biblioteki Pracowniczej finansowany jest, jak wcześniej, przez Dział Socjalno-Bytowy naszej Uczelni. Przewiduje się jednak w przyszłości współfinansowanie zakupu nowości przez Uczelnianą Radę Samorządu Studentów i wtedy również studenci będą mogli korzystać z tego księgozbioru.

Tak oto prezentuje się Biblioteka Główna AGH, która – wraz z bibliotekami wydziałów i innych jednostek organizacyjnych – tworzy uczelniany system biblioteczno-informacyjny.

Dr Jerzy Krawczyk
Akademia Górniczo-Hutnicza w Krakowie
Biblioteka Główna

Artykuł jest zmienioną wersją referatu wygłoszonego na konferencji „Biblioteki uczelniane wobec środowiska akademickiego – nowe obszary działania", która odbyła się w dniach 12-13 września 2019 r. w Akademii Górniczo-Hutniczej w Krakowie.

Przypisy

1. Od 1923 r. Stowarzyszenie Studentów Akademii Górniczej.
2. Szerzej na ten temat zob. J. Krawczyk, Spiridon Wukadinović, *Przyczynek do dziejów kształcenia bibliotekarzy na Uniwersytecie Jagiellońskim w latach 1920-1923*, Rocz. Bibl. 2010 R. 54, s. 167-172.
3. Protokół z posiedzenia Komisji Bibliotecznej z dn. 30 V 1930. Protokoły Rady Bibliotecznej 1922-1933. Rkps, s. 58 [nlb.]

4 Akademia Górnicza w Krakowie. Skład osobowy i spis wykładów na rok akademicki 1938/39. Kraków 1938, s.108-109.

5 Akademia Górnicza w Krakowie. Skład osobowy i spis wykładów na rok akademicki 1938/39. Kraków 1938, s. 87-88, 91.

6 Archiwum AGH – teczka osobowa A. Langie.

7 LIPSKA, H., Biblioteka Jagiellońska w czasie okupacji 1939-1945, *Biuletyn Biblioteki Jagiellońskiej* 1979, nr 1/2, s. 134.

8 Przemówienie rektora prof. W. Goetla na inauguracji roku szkolnego Akademii Górniczej dnia 16 kwietnia 1945 roku. W: Akademia Górnicza w Krakowie. Skład osobowy i spis wykładów na rok akademicki 1946/47. Kraków 1946, s. 108.

9 W roku 1949 Akademia Górnicza została przemianowana na Akademię Górniczo-Hutniczą (AGH).

10 Skład osobowy i spis wykładów Akademii Górniczo-Hutniczej w Krakowie na rok akademicki 1958-1959. Kraków 1959, s. 13 (stan na 1 X 1957).

11 Sprawozdanie z działalności Akademii Górniczo-Hutniczej w roku akademickim 1956/57 złożone przez Rektora prof. dra inż. Witolda Budryka. W: Skład osobowy i spis wykładów Akademii Górniczo-Hutniczej w Krakowie na rok akademicki 1957-1958. Kraków 1958, s. 21.

12 Akademia Górniczo-Hutnicza w Krakowie. Skład osobowy na rok akademicki 1966-1967. Kraków 1967, s. 123-125 (stan na 31 XII 1965).

13 Akademia Górniczo-Hutnicza im. Stanisława Staszica w Krakowie. Skład osobowy na rok akademicki 1970-1971. Kraków 1971, s. 167-169 (stan na 31 XII 1969).

14 Akademia Górniczo-Hutnicza w Krakowie. Skład osobowy i spis wykładów na rok akademicki 1956/57. Kraków 1957, s. 25.

15 Zauważa się większe wykorzystanie czasopism naukowych po połączeniu czytelń.

▶▶▶ W KILKU SŁOWACH

ZAPROSILI NAS

• Biblioteka Śląska w Katowicach na wystawę „II powstanie śląskie" przygotowaną z okazji jego 100. Rocznicy (od 2.01.2020); na spotkanie „Literatura Katowic – 75 lat po wyzwoleniu Katowic" (15.01.2020); wydarzenie z cyklu Akademia Ekumeniczna pt. „Spotkanie z Open Doors Polska – w służbie prześladowanym chrześcijanom" (16.01.2020); premierę filmu dokumentalnego w reżyserii Hanny Zofii Etemadi pt. „Podróżnik. Akcja Inteligencja" (24.01.2020); spotkanie z cyklu Wszechnica – wykład prof. Krystyny Krzyżanowskiej-Łobody pt. „Chóry śląskie ostoją tradycji i kultury" (28.01.2020); XVIII Festiwal Slajdów Podróżniczych w Katowicach (03.02.2020).

• Oddział Warszawski SBP, Biblioteka Publiczna m.st. Warszawy. Biblioteka Główna Województwa Mazowieckiego na spotkanie poświęcone Januszowi Korczakowi i Domowi Sierot (11.12.2019); spotkanie z Lechem Królikowskim, autorem książki *Moskwa nad Wisłą*, poświęcone historii stosunków polsko-rosyjskich i obecności Rosjan w Warszawie (12.12.2019).

• Koło SBP przy Bibliotece Publicznej im. S. Staszica w Dzielnicy Bielany m.st. Warszawy na wykład i prezentację multimedialną Katarzyny Węglickiej „Polskie ślady w Królewcu" (13.01.2020); wykład i prezentację multimedialną „Mazury mało znane" (25.02.2020).

• Biblioteka Uniwersytecka w Warszawie oraz Koło Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich przy BUW na spotkanie z Dorotą Bocian, autorką książki *Sercem i piórem* (19.12.2019); na spotkanie w ramach Klubu pod Otwartą Księgą. Z Katarzyną Ziętal z Ośrodka KARTA (21.01.2020).

• PAN Biblioteka Gdańska na wykład pod tytułem „ID badacza. Biblioteka naukowa dziś" z dr Marią Michalską (21.01.2020).

• Okręg Mazowiecki i Oddział Warszawski SBP, Stowarzyszenie Wikimedia Polska wraz z Biblioteką Publiczną w Dzielnicy Ochota m.st. Warszawy PRZYSTANEK KSIĄŻKA na spotkanie wspólne dodawanie przypisów w Wikipedii (5.02.2020).